

ACT SOCIAL

Δράσεις για την υποστήριξη και την ενίσχυση
της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε τοπικό επίπεδο

Π.Ε.3	Ανάλυση της αγοράς και επιχειρηματικές ευκαιρίες στον τουριστικό / αγροδιατροφικό τομέα
Παραδοτέο 3.1.3	Σύνθεση αποτελεσμάτων μελετών και εκπόνηση συνολικής αναφοράς

Νοέμβριος 2018

ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΗΣ

Αριθμός Παραδοτέου	3.1.3
Τίτλος Έργου	Δράσεις για την υποστήριξη και την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε τοπικό επίπεδο
Ακρωνύμιο Έργου	ACT SOCIAL
Διάρκεια Έργου	03.10.2017 - 02.10.2019
Εταίροι Έργου	ΚΔ (Δ1) Δήμος Θέρμης (GR) Δ2 Ένωση Νοτιοδυτικών Δήμων (BG) Δ3 Sdruzhenie Yuni Εταίροι (BG)

ΑΝΑΦΟΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Το έργο με τίτλο «Δράσεις για την υποστήριξη και την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε τοπικό επίπεδο» (ACTions for the SuppOrt and enhancement of SocIAI entrepreneurship at Local level), με ακρωνύμιο ACT SOCIAL εντάσσεται στον Άξονα Προτεραιότητας 4:

Διασυνοριακή περιοχή χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς και ειδικότερα στην Επενδυτική Προτεραιότητα 9.ο «Παροχή υποστήριξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις» του Προγράμματος Συνεργασίας INTERREG V-A Ελλάδα - Βουλγαρία 2014-2020, καλύπτει έντεκα (11) ελληνικές και βουλγαρικές περιφέρειες και θέτει ως όραμα τη «μετατροπή της διασυνοριακής περιοχής σε μια ανταγωνιστική, καινοτόμο, βιώσιμη, κλιματικά προσαρμόσιμη, καλύτερα διασυνδεδεμένη περιοχή χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς».

Ο προϋπολογισμός του έργου ACT SOCIAL ανέρχεται στα 540.833,90 € και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής του εκτιμάται σε 24 μήνες. Ο Δήμος Θέρμης είναι ο Επικεφαλής Εταίρος- Κύριος Δικαιούχος του έργου, ενώ οι υπόλοιποι φορείς που συμπληρώνουν το Εταιρικό σχήμα είναι η Ένωση Δήμων (ΠΕΔ) Ν.Δ. Βουλγαρίας [*Association of South West Municipalities*] και η ΜΚΟ με τον τίτλο 'EUNI PARTNERS' [*Sdruzhenie 'Yuni Partners'*], αμφότεροι από τη Βουλγαρία.

Στόχος του έργου είναι η προώθηση της κοινωνικής οικονομίας σε τοπικό και διασυνοριακό επίπεδο μέσα από την υποστήριξη της δημιουργίας, λειτουργίας και ανάπτυξης κοινωνικών επιχειρήσεων, τη διάχυση της ιδέας της Κοινωνικής Οικονομίας και την εδραίωσή της μέσω μόνιμων δικτύων συνεργασίας και τοπικών συμφωνιών. Στο πλαίσιο εφαρμογής του, πρόκειται να δημιουργηθεί μία δομή υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, ενώ θα ενισχυθεί και η επιτυχημένη πρακτική της υφιστάμενης δομής στήριξης ανέργων του Δήμου

Θέρμης, για την υλοποίηση δράσεων ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας ευρείας κλίμακας: συμβουλευτική, εκπαίδευση, υπηρεσίες επιχειρηματικής ανάπτυξης, δικτύωση κοινωνικών επιχειρήσεων, δημοσιότητα και διάχυση της ιδέας της κοινωνικής οικονομίας.

Στο πλαίσιο των στόχων του προγράμματος, διενεργήθηκε πρωτογενής έρευνα σε επιχειρήσεις Κοινωνικής Οικονομίας καθώς και σε αντίστοιχους φορείς του τομέα της αγροδιατροφής και του τουρισμού σε Ελλάδα και Βουλγαρία και πιο συγκεκριμένα στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και στην περιοχή Blagoevgrad της γειτονικής χώρας. Η έρευνα αυτή αφορούσε στη χαρτογράφηση της παρούσας κατάστασης μέσω ερωτηματολογίων με στόχο τον εντοπισμό των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, την πρόθεση σύναψης συνεργασίας ανάμεσα σε επιχειρήσεις και φορείς Κοινωνικής Οικονομίας καθώς και την προοπτική ανάπτυξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στον τομέα του τουρισμού και της αγροδιατροφής στην κοινή διασυνοριακή περιοχή.

Προς χάριν της αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης στον αγροδιατροφικό και τον τουριστικό τομέα (Παραδοτέο D.3.1.1.), πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα και στις δύο περιοχές (Ελλάδα- Βουλγαρία) έρευνα, στο πλαίσιο της οποίας αναζητήθηκαν, συλλέχθηκαν, αναλύθηκαν και αξιολογήθηκαν ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα τόσο για τον αγροδιατροφικό όσο και για τον τουριστικό τομέα. Για τη συλλογή των στοιχείων χρησιμοποιήθηκαν κυρίως βιβλιογραφικές και διαδικτυακές πηγές.

Επιπροσθέτως, σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε πρωτογενής έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου και την πραγματοποίηση τηλεφωνικών ή κατ' ιδίαν συνεντεύξεων, σε δύο διακριτές ομάδες –στόχους:

1. Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό και τον αγροδιατροφικό τομέα

2. Φορείς προώθησης και ανάπτυξης των δύο τομέων.

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από εκατό (100) επιχειρήσεις στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και εκατό (100) επιχειρήσεις για την περιοχή Blagovgrad καθώς επίσης και από δέκα (10) φορείς, αντίστοιχα σε κάθε περιοχή.

Αντίστοιχα, προκειμένου να διερευνηθεί α) το ενδεχόμενο ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας στον τομέα του τουρισμού και της αγροδιατροφής και β) οι μελλοντικές τάσεις και προοπτικές στις περιοχές αυτές, πραγματοποιήθηκε πρωτογενής έρευνα μέσω ερωτηματολογίων, σε:

1. είκοσι πέντε (25) κοινωνικές επιχειρήσεις των τομέων της αγροδιατροφής και του τουρισμού,
2. είκοσι (20) τοπικούς και υπερτοπικούς φορείς προώθησης της κοινωνικής οικονομίας, κοινωνικούς εταίρους, τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς, κ.α. που δραστηριοποιούνται στην διασυνοριακή περιοχή.

Με βάση τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από τις παραπάνω έρευνες, προέκυψαν σημαντικά ευρήματα και διαπιστώσεις που συνθέτουν την συνολική εικόνα του έργου ACT SOCIAL και περιέχονται στην παρούσα αναφορά.

Ειδικότερα, σε σχέση με τις προς διερεύνηση χωρικές ενότητες, τόσο το Blagovgrad της Βουλγαρίας όσο και η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, είναι περιοχές με κατάλληλη- σημαντική γεωγραφική θέση, τόσο από άποψης μορφολογίας του εδάφους (καλές κλιματολογικές συνθήκες, έφορο έδαφος, επαρκείς εκτάσεις αγροτικής παραγωγής) όσο και από άποψης λειτουργίας τους, ως κόμβοι- κέντρα, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας καθώς και η περιοχή Blagovgrad, διαθέτουν συνολικά σημαντικό και μεγάλο αριθμό φορέων και επιχειρήσεων στον τομέα του τουρισμού και της αγροδιατροφής, που σχετίζονται εν μέρει ή στο σύνολό τους με

την κοινωνική επιχειρηματικότητα με την Περιφέρεια του Blagoevgrad να υπερτερεί σημαντικά της ΠΚΜ.

Ο τομέας της αγροδιατροφής, αποτελεί και για τις δύο χώρες έναν ισχυρό κλάδο, που στηρίζει ενεργά την οικονομική τους ανάπτυξη, συμβάλλοντας σημαντικά στην διαμόρφωση τόσο του περιφερειακού όσο και του εθνικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Το έφορο έδαφος συντελεί στην πλούσια παραγωγική γεωργική δραστηριότητα και κατ' επέκταση υποστηρίζονται σημαντικά η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η στροφή της παραγωγικής δραστηριότητας προς την πράσινη ανάπτυξη και τα ποιοτικά, βιολογικά, προϊόντα.

Αντίστοιχα, ο τουριστικός τομέας, σημειώνοντας τα τελευταία χρόνια ραγδαία ανάπτυξη, κατέχει την πρωτεύουσα θέση στους τομείς οικονομικής ανάπτυξης στην περίπτωση και των δύο περιοχών. Παρατηρείται ωστόσο μια σημαντική επικράτηση της ΠΚΜ, αναφορικά με την ροή και τον αριθμό των τουριστών και επισκεπτών από γειτονικές χώρες, κυρίως λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της άμεσης πρόσβασης σε θαλάσσιο μέτωπο. Σε γενικές γραμμές και οι δύο περιοχές διαθέτουν πλούσιο πολιτιστικό και περιβαλλοντικό απόθεμα, ευνοϊκό κλίμα, ανταγωνιστικές τιμές, συγκοινωνιακές υποδομές που υποστηρίζουν την εύκολη και ασφαλή πρόσβαση, ενώ καταγράφονται προοπτικές ανάπτυξης του θεματικού τουρισμού και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος συνολικά μέσω της καθιέρωσης των δύο αυτών χωρικών ενοτήτων, στον τουριστικό χάρτη ως σημαντικοί τουριστικοί προορισμοί.

Η οικονομική κρίση που πλήττει και τις δύο χώρες, έχει ως αποτέλεσμα την εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση του ενεργού εργατικού δυναμικού και κατά συνέπεια, την σταδιακή ερήμωση των αγροτικών περιοχών, την τριτογενοποίηση της οικονομίας, συγκέντρωση πληθυσμού στα αστικά κέντρα με ταυτόχρονη αδυναμία κάλυψης των θέσεων απασχόλησης στις αποκεντρωμένες περιοχές.

Ωστόσο, παρά τα πλήγματα που έχει υποστεί, λόγω της γενικότερης οικονομικής δυσχέρειας και του ελλιπούς κρατικού σχεδιασμού, ο αγροδιατροφικός τομέας χαρακτηρίζεται από μια ανθεκτικότητα. Πιο συγκεκριμένα, τόσο οι αγροδιατροφικές όσο και οι τουριστικές επιχειρήσεις της ΠΚΜ και της περιοχής, Blagoevgrad αντιμετωπίζουν τις ίδιες ανάγκες αλλά και προκλήσεις, που σχετίζονται κυρίως με την έλλειψη εθνικής στρατηγικής και συνολικού αναπτυξιακού σχεδίου με αρνητικές επιπτώσεις σε σχέση με την παραγωγική διαδικασία, την έλλειψη οικονομικών πόρων, την ύπαρξη δομικών προβλημάτων και ζητημάτων υποδομής τόσο στον πρωτογενή όσο και στον τομέα μεταποίησης, την ανεπάρκεια καινοτομικών εφαρμογών και πρακτικών, την εξαιρετικά χαμηλής κλίμακας διείσδυση- χρήση νέων τεχνολογιών, την απουσία καταρτισμένου εργατικού δυναμικού, την έλλειψη επενδύσεων, την ύπαρξη έντονου ανταγωνισμού από τρίτες χώρες και τέλος, την περιορισμένη συνεργασία των επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς και ακαδημαϊκά ιδρύματα.

Ταυτόχρονα, οι δύο τομείς έχουν σημαντικές ευκαιρίες εξέλιξης μέσω της ανάπτυξης διασυνοριακών, οικονομικών και μεταφορικών συνεργασιών, της προσέλκυσης επενδυτών, της αναβάθμισης της γεωργικής παραγωγής, του εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος, της ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ κράτους, φορέων και επιχειρήσεων, της διαμόρφωσης ευνοϊκού θεσμικού πλαισίου για την επιχειρηματικότητα καθώς και μέσω της καλλιέργειας συνεργειών-συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων και ακαδημαϊκής κοινότητας.

Εστιάζοντας ειδικότερα στο θέμα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και προκειμένου να προσδιοριστεί η διάθεση σύναψης συνεργασίας ανάμεσα σε επιχειρήσεις και φορείς Κοινωνικής Οικονομίας καθώς και η προοπτική σε σχέση με τον τομέα του τουρισμού και της αγροδιατροφής στη διασυνοριακή περιοχή, πραγματοποιήθηκε σχετική έρευνα σε φορείς και επιχειρήσεις. Τα ευρήματα, απέδειξαν πως η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας αντιμετωπίζεται ως

«νέο- αφιχθείσα», σημειώνοντας ωστόσο σταθερά βήματα αποδοχής και εξέλιξης. Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων και των φορέων, εξέφρασαν την πρόθεσή τους να συνεργαστούν με κοινωνικές επιχειρήσεις στον τουριστικό και αγροδιατροφικό τομέα, ενώ αντίστοιχα το μεγαλύτερο μερίδιο των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας, θεωρεί χρήσιμη και αναγκαία τη δημιουργία σχέσεων συνεργασίας και τη στήριξη ενεργειών που σχετίζονται με την ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και καλλιέργεια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Τα περιθώρια ανάπτυξης επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας, εντοπίζονται περισσότερο στους τομείς της αγροδιατροφής και του τουρισμού. Σε ό,τι αφορά στα κυριότερα εμπόδια τα οποία αντιμετωπίζει μια επιχείρηση κοινωνικού περιεχομένου κατά τη σύστασή της και τα οποία καλείται να διαχειριστεί ως προκλήσεις, οι ερωτηθέντες φορείς και επιχειρηματίες, καταδεικνύουν την έλλειψη κρατικού μηχανισμού ή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου υποστήριξης των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας, την ελλιπή χρηματοδότηση, την απουσία ενημέρωσης και εμπύχωσης των ενδιαφερόμενων (επιχειρηματιών και φορέων), την ελλιπή εκπαίδευση, την απουσία εξειδίκευσης των εργαζομένων και βέβαια την οικονομική ύφεση εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Αντίθετα, ως κυριότερες προϋποθέσεις επιτυχίας μια νεοσύστατης ή ήδη υπάρχουσας επιχείρησης Κοινωνικής Οικονομίας, εμφανίζουν την ύπαρξη συλλογικότητας-συνεργασίας- αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της επιχείρησης καθώς και τη χρηματοδοτική δυνατότητα μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων.

Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη το συνολικό πλαίσιο αλλά κυρίως τη διάθεση και την θέληση των επιχειρήσεων και των φορέων, για αναστροφή του κλίματος και συνεργασία ανάμεσα σε επιχειρήσεις και φορείς Κοινωνικής Οικονομίας καθώς και τη θετική τους εικόνα ως προς την προοπτική ανάπτυξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, καταλήγουμε στο γεγονός ότι, το μέλλον και στις δύο

περιοχές, είναι ελπιδοφόρο και πολλά υποσχόμενο. Ιδιαίτερα μάλιστα στη Βουλγαρία, όπου σχεδιάστηκε ένα νέο νομικό πλαίσιο αναφορικά με την κοινωνική επιχειρηματικότητα, το οποίο αναμένεται να τεθεί σε ισχύ άμεσα και θα προβλέπει τη δημιουργία μιας εθνικής βάσης δεδομένων και ενός ενιαίου σήματος αναγνώρισης για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που αναπτύσσονται από κοινωνικές επιχειρήσεις σε συνδυασμό με τον στόχο της βουλγαρικής κυβέρνησης το 2% του ΑΕΠ του κράτους να προέρχεται από την κοινωνική επιχειρηματικότητα, μέχρι το 2021.

Συμπερασματικά, είναι ευδιάκριτη η τάση και η δυνατότητα σύναψης συνεργασίας μεταξύ φορέων και επιχειρήσεων προς όφελος της Κοινωνικής Οικονομίας, αναγνωρίζοντας μεταξύ άλλων τις θετικές επιδράσεις που μπορεί να έχει μια τέτοια προοπτική κυρίως σε σχέση με την αντιμετώπιση της ανεργίας και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και της κοινωνικής συνοχής.